EL COOPERATIVISME AL BARRI DEL BON PASTOR

Fotografia cedida por Pepín, de l'arxiu comunitari de *La Lucirnaga*.

ÍNDEX

04 ..... *// El Cooperativisme al barri del Bon Pastor //*

06 ..... *// Cooperativa La Paloma //*

09 ..... *// La Cooperativa Obrera del Bon Pastor //*

12 ..... *// La Luciérnaga //*

20 ..... *// Els anys 80, les cooperatives de treball //*

21 ..... *// Avui dia i el futur //*

El Cooperativisme al barri del Bon Pastor

Al barri del Bon Pastor el cooperativisme neix al mateix temps que neix el barri. Creat entre el 1928 i 1929 amb la construcció de les *Cases Barates* del que llavors es va dir Grupo de Viviendas Milans del Bosch, en uns terrenys del municipi de Santa Coloma de Gramenet que es trobaven a la part occidental del riu Besos, tocant Sant Andreu. En aquests habitatges, molts dels que es van allotjar venien de les barraques de Montjuïc, que havien anat a terra per construir els pavellons i l'estadi de l'Exposició Universal de 1929.

Així ens trobem amb una població obrera, assentada en un barri de nova construcció, amb habitatges de característiques populars, de a penes 35m2, de 2 habitacions, cuina i pati, per a les famílies

nombroses dels recent nouvinguts a Barcelona per treballar en les obres de la Expo del 29, el metro i les fàbriques. Així entre les cases de Milans del Bosch i Baró de Viver, són 1200 habitatges amb més de 4000 persones, fent créixer en més d'un terç la població del municipi de Santa Coloma. Al voltant d'aquest nous nuclis de població s'havien fet quatre noves fàbriques: Miquel i Costas & Miquel de paper; Ignacio Sala del tèxtil; i Enrique Sanchís de les químiques, on treballaran bona part de les persones dels nous nuclis[1].

En aquest barri com passava en aquests anys la majoria dels obrers estaven organitzats i afiliats al sindicat de la CNT.

Al municipi de Santa Colma ja havia sorgit La *Cooperativa de Consum La Colmena*, al nucli antic, entitat que existeix fins a dia d'avui, com a entitat cultural.[2]

1 *Gallardo Romero, Juan José. Los orígenes del movimiento obrero en Santa Coloma de Gramanet. El anarcosindicalismo 1923-1936. Grupo de Historia "José Berruezo", Santa Coloma de Gramanet, 2000.*

2 *Al 1916 sorgeix amb el suport de l'empresari Juan Vilaseca Ascuasciati, director de la fabrica de Can Baró. Màrquez, José Manuel, "Aportaciones al estudio de la Cooperativa La Colmena(1916-1933), en Ágora nº4, marzo de 1999, revist de Historia de Santa Coloma de Gramenet editada por el Grupo de Historia "José Berruezo".*

Cooperativa La Paloma

I al nucli de les *Cases Barates* de Milans de Bosch, les que més tard serien les *Cases Barates* del Bon Pastor, al 1929, només un any després de la seva construcció sorgeix una cooperativa de consum, *Cooperativa La Paloma*. Impulsada pel mateix Enric Sanchís, propietari de la fàbrica de tints al barri, que és l'alcalde de Santa Coloma al final de la Dictadura i al principi de la República. Jaume Fabre i José María Huertas ho expliquen d'aquesta manera: «S'aixeca així, al costat de les casetes de la barriada d'Enric Sanchís, un curiós edifici, dissenyat per l'arquitecte Alemany, que la parròquia farà servir per ensenyar-hi el catecisme als nens de les *Cases Barates*. La Dictadura, però, havia acabat, i amb el govern de la Generalitat les coses canviaran. La gent de les *Cases Barates*, majoritàriament afiliada a la CNT, començava a utilitzar l'edifici del catecisme per les seves assemblees sense demanar permís. Solució màgica de l'inefable alcalde de Santa Coloma: construir un nou local, que regala als anarquistes perquè muntin cooperativa. Així evita que «se li posin» als locals de l'església[3]».

3 *Jaume Fabre i José M.ª Huertas, Tots els barris de Barcelona. Els Polígons, 1, Ed. 62 pàg 150. Encara que es diu que la Cooperativa va sorgir quan ja funcionava la Generalitat, això no era així. La Cooperativa es va crear en el últims moments de la Dictadura, al 1929.*

Sembla que el fet que les cases estaven allunyades del nucli de Santa Coloma i de Sant Andreu fa que es constitueixi la cooperativa per l'abastiment de les veïnes i veïns del barri. Quant als membres de la cooperativa trobem que són jornalers vinguts majoritàriament de fora de Catalunya, i assentats de nou als barris. Ideològicament, probablement serien propers a la CNT, així trobem a Pedro Lozano, membre de la CNT i corresponsal del diari de la *Federació de Cooperatives de Catalunya*, *Acción Cooperatista*[4]. Com a mostra el següent text anunciant un míting a Santa Coloma, i donant explicacions sobre la cooperativa:

«*La finalidad que persiguen los cooperadores de esta entidad, es por medio del cooperatismo y mediante la Cooperación de consumo hoy y de producción y otras formas mañana, poner en manos del proletariado en colectividad, el capital, las tierra, fábricas, herramientas y útiles del trabajo, para la creación de riqueza colectiva, haciendo imposible la función del intermediario y de los patronos hasta llegar a la desaparición del capitalismo acabando con la explotación del hombre por el hombre y todos los*

4 *Gallardo Romero, Juan José. Los orígenes del movimiento obrero en Santa Coloma de Gramanet. El anarcosindicalismo 1923-1936. Grupo de Historia "José Berruezo", Santa Coloma de Gramanet, 2000.*

COOPERATIVA «LA PALOMA»

CALLE DE LA MINA, NÚMERO 20.—BARRIADA BUEN PASTOR

Esta Entidad dedica este festival como HOMENAJE a su Presidente y fundador PEDRO ASENSIO el cual se celebrará en el CENTRO DEL BUEN PASTOR

PROGRAMA

Día 14 de Diciembre de 1946 A las 9,30 de la Noche

Bajo la dirección del socio MIGUEL TAPIA Director escénico de esta Cooperativa, se representará el grandioso drama en tres actos de

DON ANGEL GUIMERÁ

TIERRA BAJA

BAJO EL SIGUIENTE REPARTO:

María	Sra. Paquita Vilá	Manelich	Miguel Tapia
Pepa	» Rosita López	Sebastián	Domingo Viñas
Nuri	Srta. Mercedes Campañá	Tomás	Antonio Bernal
Antonia	» Antonia Ardid	Marrucho	Diego García

José, Juan Fargas.—Sando, Luis Moreno.—Pelayo, Antonio Andrés.—Mosco, Enrique Prades

¡EL ÉXITO DEL AÑO! ¡MAGNÍFICA PRESENTACIÓN! DECORADOS PROPIOS

Apuntadores: Alfredo Satorre y Miguel Anguera Escenografía: José Barcelo

Tramoista: José Hernández SASTRERÍA: SIECART

privilegios, dejando de ser el obrero una cosa como materia de explotación, recobrando su total personalidad humana y obteniendo íntegro el fruto de su trabajo, dentro de un estado de derecho inspirado en la Libertad y en la estricta Justicia, para que sea su vida feliz en grado máximo[5].»

Com es desprèn del text, i atès que la militància majoritària al barri era l'anarcosindicalista, semblaria confirmar que els impulsors del cooperativisme eren gent d'aquest moviment.

A més de la preocupació per poder organitzar l'abastiment del nou barri, també hi havia una preocupació per permetre el desenvolupament cultural dels seus membres creant una secció de Biblioteca oberta al barri, un grup artístic i un Grup Infantil[6].

Durant la guerra la barriada va ser bombardejada per

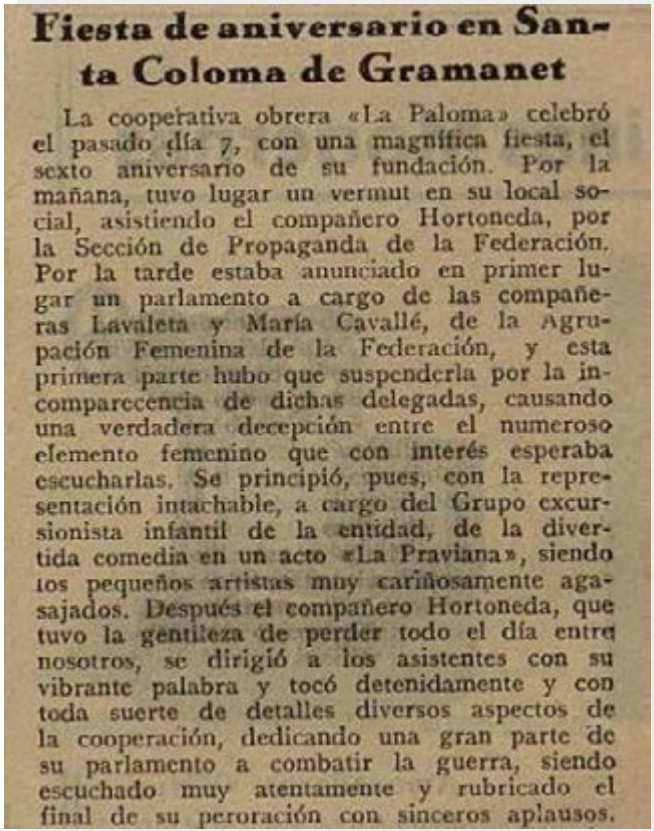

Fiesta de aniversario en Santa Coloma de Gramanet

La cooperativa obrera «La Paloma» celebró el pasado día 7, con una magnífica fiesta, el sexto aniversario de su fundación. Por la mañana, tuvo lugar un vermut en su local social, asistiendo el compañero Hortoneda, por la Sección de Propaganda de la Federación. Por la tarde estaba anunciado en primer lugar un parlamento a cargo de las compañeras Lavaleta y María Cavallé, de la Agrupación Femenina de la Federación, y esta primera parte hubo que suspenderla por la incomparecencia de dichas delegadas, causando una verdadera decepción entre el numeroso elemento femenino que con interés esperaba escucharlas. Se principió, pues, con la representación intachable, a cargo del Grupo excursionista infantil de la entidad, de la divertida comedia en un acto «La Praviana», siendo los pequeños artistas muy cariñosamente agasajados. Después el compañero Hortoneda, que tuvo la gentileza de perder todo el día entre nosotros, se dirigió a los asistentes con su vibrante palabra y tocó detenidamente y con toda suerte de detalles diversos aspectos de la cooperación, dedicando una gran parte de su parlamento a combatir la guerra, siendo escuchado muy atentamente y rubricado el final de su peroración con sinceros aplausos.

5 *AHMTB, Caja de Instancias 1936-1938. Programa de los actos organizados por la Cooperativa Obrera de Consumo La Paloma que tendrán lugar el 12 de abril de 1936. Oficia al Ayuntamiento de Santa Coloma de Gramanet.*

6 *Gallardo Romero, Juan José. Los orígenes del movimiento obrero en Santa Coloma de Gramanet. El anarcosindicalismo 1923-1936. Grupo de Historia "José Berruezo", Santa Coloma de Gramanet, 2000.*

Le precedió el compañero Ginestet, Francisco, vicecontador de la casa, tratando, como siempre, del régimen interior y haciendo un llamamiento a las familias no asociadas para que pasen a engrosar las filas de la cooperativa. El compañero Antonio Ginestet recitó diversas poesías que fueron muy del agrado del auditorio. Tras un breve descanso, durante el cual se comentó muy favorablemente el parlamento de Hortoneda, que quedó muy grabado entre el auditorio femenino, en la parte que trató de la guerra, continuó la fiesta poniéndose en escena por el Cuadro artístico de «La Paloma» el sainete en un acto «La criatura», cuya interpretación tan acertada mereció los plácemes de los asistentes. Y como colofón a esta bien organizada velada conmemorativa se presentaron los niños del Cuadro infantli con una improvisada «murga», dirigida por el inquieto Juan Borregón, que nos deleitó en grado sumo. Fueron invitados todos los asistentes, no socios, a que visitaran la planta baja, en donde está instalada la sección de consumo. Asistieron nutridas representaciones de diversas cooperativas, entre las que cabe destacar por su número las de «La Catalana», de San Adrián, y «La Esperanza», de la localidad.

CORRESPONSAL

l'aviació feixista, la fàbrica de tints es va convertir en fàbrica d'explosius. Després de la guerra la situació de la barriada era de complet abandonament, si ja era una barriada oblidada i estigmatitzada abans i durant la guerra, després va quedar completament abandonada per les institucions, molts dels homes van fugir per por a represàlies. Entre els que van fugir creiem que estarien bona part dels cooperativistes de la Paloma. Així trobem en els sumaris que alguns dels represaliats pels consells de guerra, un cop Barcelona i Santa Coloma ocupades pels feixistes, surten de reunions que es produïen a la seu de la cooperativa[7].

Serà a partir de 1945 quan es produeix la reordenació, producte del nou govern feixista. La barriada va deixar de ser part de Santa Coloma, va passar a formar part de Barcelona i el Patronat va reconstruir algunes de les cases que havien quedat destruïdes i va tornar a gestionar les *Cases Barates*, que havien quedat en una situació de semiabandonament per part de les institucions.

---

7 *Capsir i Maíz, Josep. Bon Pastor 1939-1944. Els Consells de Guerra. Ajuntament de Barcelona, Barcelona 2015. https://issuu.com/bcncat/docs/bon_pastor*

La Cooperativa Obrera del Bon Pastor

A finals dels 60 i principis dels 70 al Bon Pastor, com a moltes altres barriades obreres, comença un moment d'efervescència social i política.

Al Bon Pastor les mobilitzacions populars desenvolupades des de l'*Associació de Veïns i Veïnes* eren molt massives i importants. Així la demanda d'un ambulatori que gràcies a la pressió popular es va aconseguir el 12 d'octubre de 1974, encara amb Franco moribund. En aquesta situació d'efervescència i per iniciativa d'algunes persones militants socialistes, als que s'uneixen altres de llibertaris, totes defensores de l'autogestió, sorgeix el 20 de novembre de 1975 la *Cooperativa Obrera del Bon Pastor*, una cooperativa de consum.

Des de feia més d'un any estaven reunint-se i copsant la situació del cooperativisme a la ciutat, establint contactes amb altres cooperatives com *COEBA*, *Pau i Justícia*, etc.

L'objectiu de la cooperativa era trencar el monopoli de preus que imposaven el Mercat Municipal del Bon Pastor i alguns botiguers, tot i que també tenia una certa intenció política de fer de contrapès al *Partido del Trabajo de España (PTE)*, que tenia forta presència al barri i era majoritari entre l'Associació de Veïns.

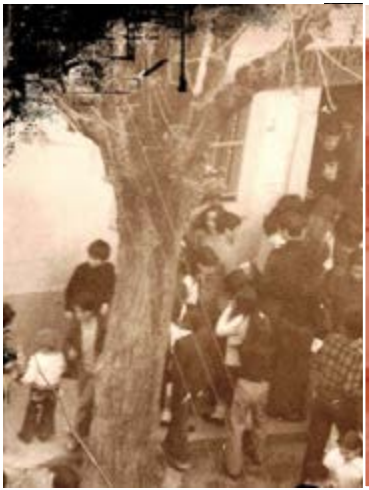

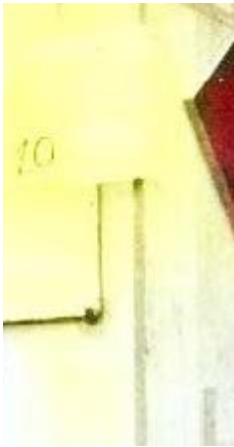

Mostra de com l'esperit autogestionari impregnava el projecte, s'expressaven així en els seus estatuts: «*La autogestión, se fundamenta en la apropiación social de los medios de producción y distribución, y en la gestión directa de los trabajadores que determinan, en el marco de un plan elaborado democráticamente, las finalidades, condiciones y retribución de su trabajo. Sobre esta base se posibilita el poder de los trabajadores en las empresas y las instituciones. Es por ello que consideramos que la autogestión es el instrumento válido para el funcionamiento de nuestra cooperativa.*[8]»

La cooperativa de consum va aconseguir prop d'un centenar d'associats, que havien d'aportar entre 500 i 1000 pessetes per a ser socis. El projecte es va iniciar a una casa del carrer Tàrrega que estava en ruïnes. Va ser netejada i rehabilitada pels propis veïns socis. Per poder omplir-la van posar-se en contacte amb la cooperativa Pau i Justícia del Poblenou, amb qui van arribar a un acord per a què els subministressin les coses més elementals.

Més endavant es va poder traslladar al carrer Mar Eterna, 7. Els primers anys va anar incorporant nous socis, però a penes podia suportar la competència de les xarxes de supermercats que s'estaven desenvolupant. Això els va obligar a associar-se amb altres cooperatives de consum creant una cooperativa de segon grau anomenada Cooperativa Catalana de Consumidors, que més tard es diria *Coop2000*[9].

Algunes de les persones que formaven la cooperativa tenien interessos en la cultura i la societat, com ja havia passat també en la Cooperativa La Paloma dels anys 30. Des de la cooperativa va sorgir un grup de teatre, activitat i agitació cultural, La Lucièrnaga.

També dins de l'entitat va sorgir un grup de treball social que va vertebrar un grup de joves que formaren una plataforma per treballar les problemàtiques del barri per als joves. La reivindicació d'un espai propi i un grup motor que es va consolidar el juny de 1982, acabà conformant el Casal de Joves del Bon Pastor[10].

8 *Estatuts Cooperativa Obrera del Buen Pastor. Pàg 1.*

9-10 *Checa i Artasu, Marti i Travé i Ferrer, Carme. Bon Pastor, sociabilitats d'un barri. Ajuntament de Barcelona, Barcelona, 2003*

La Luciérnaga

Des del 1974 es van aglutinant joves de la *JOBAC* parroquial que en anys posteriors se li sumaran altres joves de l'esplai *La Pinya*, joves de *Convergència Socialista* i de la Jove *Guardia Roja* i es trobaven al *Hogar Obrero* on van començar a fer teatre. Eren joves amb un compromís de transformació social dels barris. Aquestes persones al voltant de 1976 decideixen formalitzar-se com a grup d'acció sociocultural i es posen el nom de *La Luciérnaga*, volien ser llum, que il·luminessin amb idees per transformar el barri després de l'obscuritat del franquisme.

El grup tenia tres subgrups: el de teatre, el de folk i el de fotografia. En aquesta època es troben als locals de l'esplai *La Pinya*. I serà cap al 1979 que es vinculen completament a la *Cooperativa Obrera del Bon Pastor*, i passen a una de les dependències del local definitiu de la cooperativa al carrer d'Òrrius.

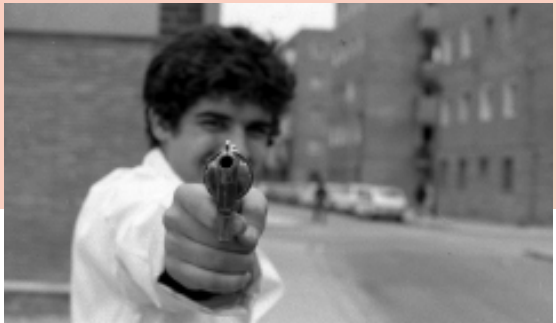

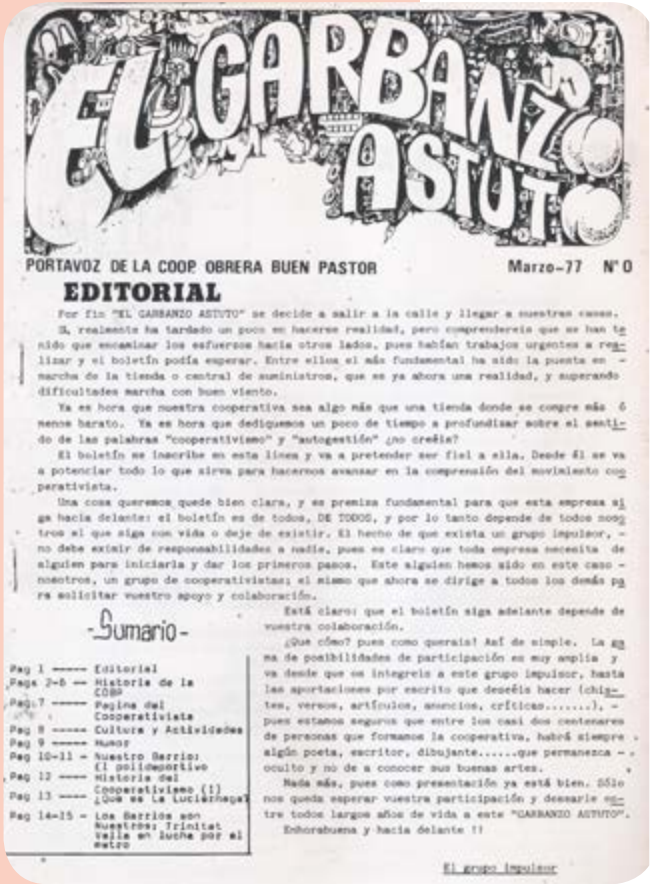

EL GARBANZO ASTUTO

PORTAVOZ DE LA COOP. OBRERA BUEN PASTOR — Marzo-77 — Nº 0

EDITORIAL

Por fin "EL GARBANZO ASTUTO" se decide a salir a la calle y llegar a nuestras casas.

Sí, realmente ha tardado un poco en hacerse realidad, pero comprenderéis que se han tenido que encaminar los esfuerzos hacia otros lados, pues habían trabajos urgentes a realizar y el boletín podía esperar. Entre ellos el más fundamental ha sido la puesta en marcha de la tienda o central de suministros, que es ya ahora una realidad, y superando dificultades marcha con buen viento.

Ya es hora que nuestra cooperativa sea algo más que una tienda donde se compre más ó menos barato. Ya es hora que dediquemos un poco de tiempo a profundizar sobre el sentido de las palabras "cooperativismo" y "autogestión" ¿no creéis?

El boletín se inscribe en esta línea y va a pretender ser fiel a ella. Desde él se va a potenciar todo lo que sirva para hacernos avanzar en la comprensión del movimiento cooperativista.

Una cosa queremos quede bien clara, y es premisa fundamental para que esta empresa siga hacia delante: el boletín es de todos, DE TODOS, y por lo tanto depende de todos nosotros el que siga con vida o deje de existir. El hecho de que exista un grupo impulsor, no debe extraer de responsabilidades a nadie, pues es claro que toda empresa necesita de alguien para iniciarla y dar los primeros pasos. Este alguien hemos sido en este caso nosotros, un grupo de cooperativistas; el mismo que ahora se dirige a todos los demás para solicitar vuestro apoyo y colaboración.

Está claro: que el boletín siga adelante depende de vuestra colaboración.

¿Que cómo? pues como queráis! Así de simple. La gama de posibilidades de participación es muy amplia y va desde que os integréis a este grupo impulsor, hasta las aportaciones por escrito que deseéis hacer (chistes, versos, artículos, anuncios, críticas.....), pues estamos seguros que entre los casi dos centenares de personas que formamos la cooperativa, habrá siempre algún poeta, escritor, dibujante.....que permanezca oculto y no de a conocer sus buenas artes.

Nada más, pues como presentación ya está bien. Sólo nos queda esperar vuestra participación y desearle entre todos largos años de vida a este "GARBANZO ASTUTO".

Enhorabuena y hacia delante !!

El grupo impulsor

-Sumario-

Pag 1 ----- Editorial
Pags 2-6 -- Historia de la COOP
Pag 7 ----- Pagina del Cooperativista
Pag 8 ----- Cultura y Actividades
Pag 9 ----- Humor
Pag 10-11 - Nuestro Barrio: El polideportivo
Pag 12 ---- Historia del Cooperativismo (1) ¿Que es La Luciérnaga?
Pag 13 ---- Nuestros Barrios son Nuestros: Trinitat Vella en lucha por el metro
Pag 14-15 - Los Barrios son Nuestros: Trinitat Vella en lucha por el metro

Com a grup d'acció sociocultural van estar molt vinculats als moviments populars, en aquells anys de forta agitació política i social, i a causa de la crisi també a moltes vagues.

Així van realitzar tot d'accions i obres relacionades amb temàtiques socials per donar suport als moviments i les vagues, participant activament en el suport a les vagues dels del sector d'escombriaires, la de La Bultaco o la de Motor Ibérica[11].

El grup de Folk també participava de les actuacions i promovia la cultura musical en el barri, i el de fotografia realitzava tallers de fotografia i exposicions.

El grup també va editar la publicació "*El Garbanzo Astuto*", on tractaven de fer pedagogia i exposar debats, entorn del cooperativisme i altres temes d'interès social del moment.

11 *Checa i Artasu, Marti i Travé i Ferrer, Carme. Bon Pastor, sociabilitats d'un barri. Ajuntament de Barcelona, Barcelona, 2003*

Per altra banda, també va haver activitats més informals organitzades des dels integrants del grup i amics i amigues, com sortides a la muntanya o viatges en bicicleta fins a Girona, Euskal Herria o Itàlia.

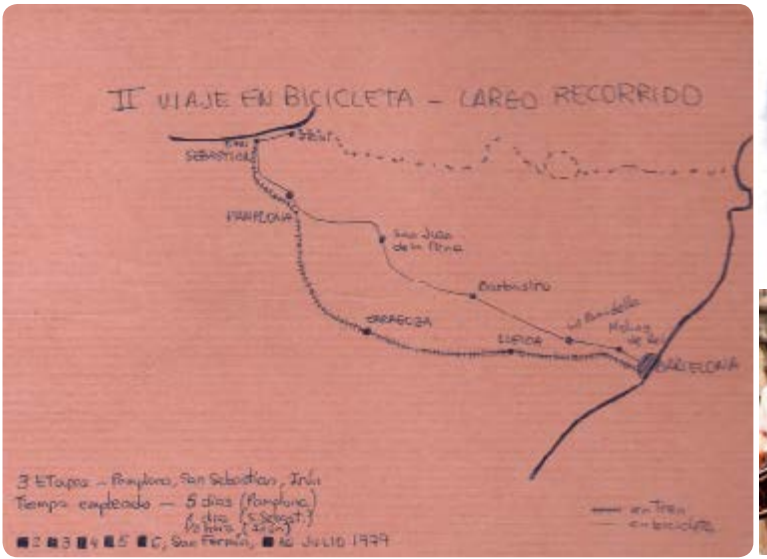
II VIAJE EN BICICLETA - LARGO RECORRIDO
SEBASTIAN
PAMPLONA
San Juan de la Peña
Barbastro
ZARAGOZA
LERIDA
BARCELONA
3 Etapas - Pamplona, San Sebastian, Irún
Tiempo empleado - 5 días (Pamplona)
6 días (S. Sebast.)
Vehículo (tren)
2 3 4 5 6, San Fermín, 10 JULIO 1979
en Tren
en bicicleta

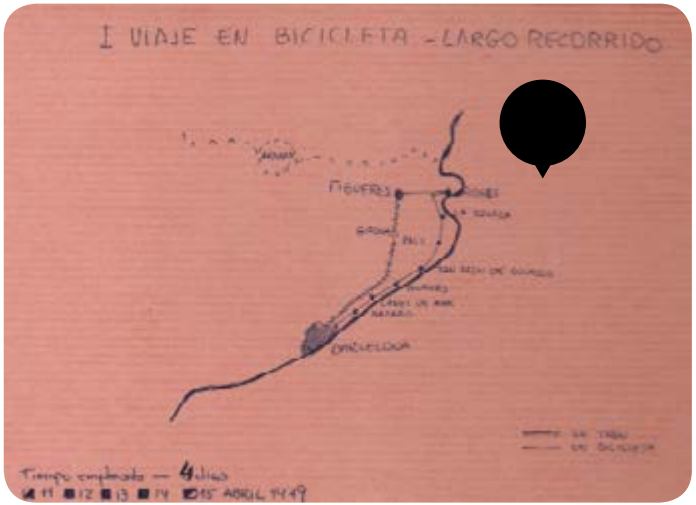
I VIAJE EN BICICLETA - LARGO RECORRIDO
FIGUERES
Tiempo empleado — 4 días
11 12 13 14 15 ABRIL 1949

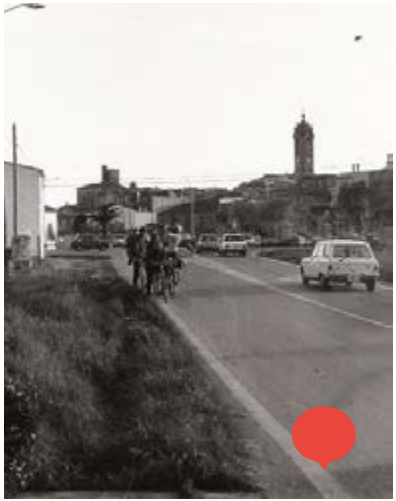

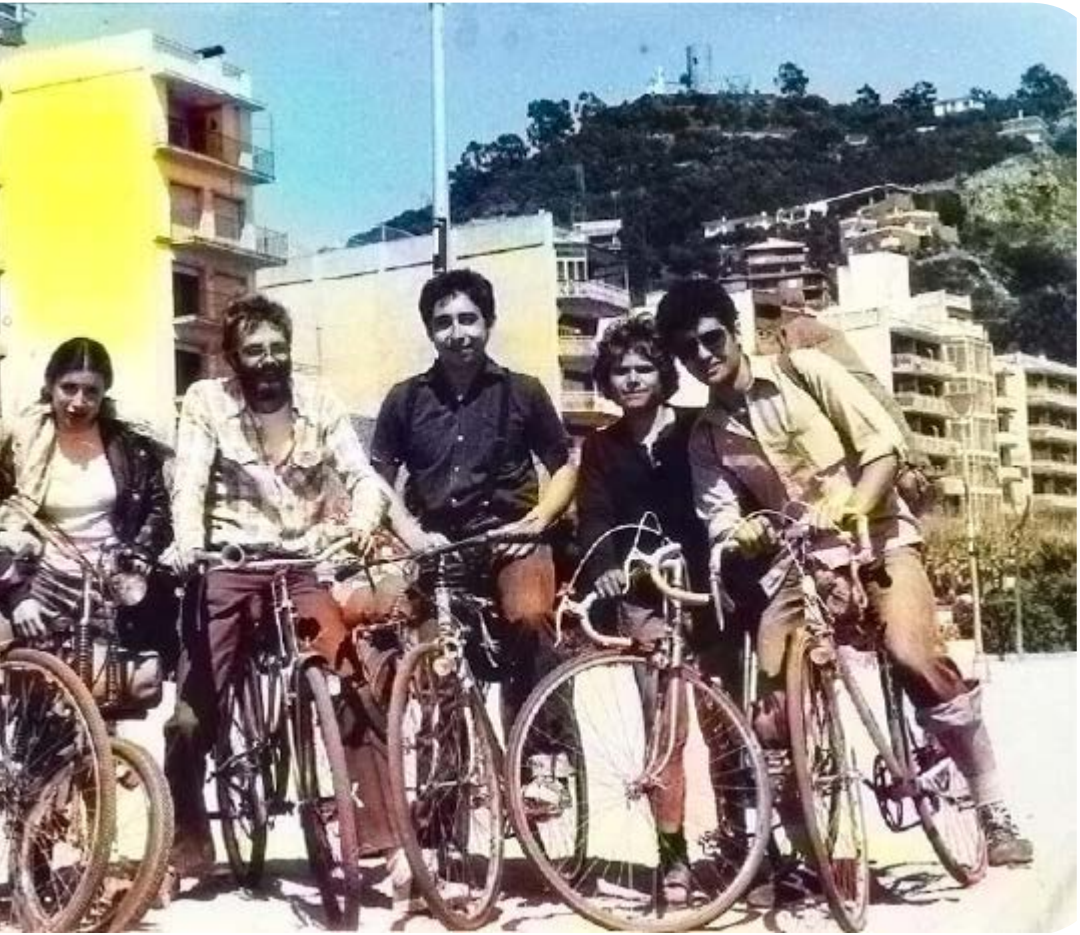

Els anys 80, les cooperatives de treball[12]

Fruit de la pressió des del Casal de Joves i algunes persones vinculades a la Parròquia, i buscant alternatives de treball davant els durs anys de l'atur, l'Ajuntament impulsa cursos de jardineria i reciclatge de vidres, mobles i draps per als joves dels barris de Bon Pastor-Baró de Viver, Trinitat Vella i Sant Andreu. Entre els joves que participen i després d'una primera criba al cap de 3 mesos, queden uns 15, als quals en compte de pagar un sou directe, els ingressos van a un fons per tal que al cap de 6 mesos es creï una cooperativa el desembre de 1984. Amb el nom de *Vell Nou*. La cooperativa té 3 línies: jardineria amb els joves que provenien dels Diables de Sant Andreu, fusteria amb els de la Trinitat, i reciclatge amb els de Bon Pastor.

Al final les línies aniran separant-se i la *Cooperativa Vell Nou*, de reciclatge, serà la que resistirà. Situada a una antiga Bòbila del triangle ferroviari al carrer Torrent d'Estadella. Primer es dedicaven al reciclatge de paper, cartó i draps, però al cap de 2 anys s'especialitzaran en els plàstics, la seva transformació i venda a indústries que poguéssim utilitzar-los, com una productora de penjadors de roba. A més, a través de la "Flor de Maig", inserien joves amb dificultats, al món laboral sent de manera espontània una empresa solidària d'inserció laboral. La davallada de tot el sector petroquímic producte de la Guerra del Golf de 1991, va afectar la cooperativa de tal manera que va haver de liquidar-se.

Una curiositat que mostra un cop més la relació entre cooperativisme i cultura, era que alguns dels treballadors i cooperativistes eren components del grup de música heavy del barri.

Al 1986-87 un altre grup de joves va iniciar un projecte cooperatiu al voltant de la realització i distribució de publicitat. Van constituir-se amb el nom de *TRADISMAN*, però va tenir una vida molt curta.

12 *Checa i Artasu, Marti i Travé i Ferrer, Carme. Bon Pastor, sociabilitats d'un barri. Ajuntament de Barcelona, Barcelona, 2003*

En 1982 i per iniciativa del jesuïta Alberto Losada, havia sorgit la *Cooperativa Copastor*, de recollida i reciclatge del paper utilitzat als col·legis, instituts i altres institucions. Estaven situades al carrer Mare Eterna fins al 1987, moment en què la secció d'adults que s'encarregava de la recollida va desaparèixer i el grup de reciclatge es va traslladar a La Sagrera, a un local que havia estat la *Cooperativa Flor de Maig*.

Planol dels anys '60

1. *Cooperativa Obrera del Bon Pastor*
2. *Cooperativa Vell Nou*
3. *Cooperativa Copastor*
4. *Cooperativa ALENCOP*

Avui dia i el futur

Al 2017 es crea *ALENCOP* per tal de donar sortida a les necessitats bàsiques, ocupació, formació i habitatge, de les persones que es dedicaven a la recollida de ferralla a la ciutat de Barcelona, es va situar primer a una de les naus del carrer Santander del barri, i ara a una altra nau al Carrer Fra Juníper Serra, 77.

Avui dia a més de continuar donant suport a les persones que recullen ferralla, ofereixen un servei gratuït de recollida a domicili de tota mena d'electrodomèstics i ferralla, i una tasca de sensibilització i informació a la ciutadania sobre criteris de recollida selectiva[13].

13 *http://alencop.coop/*

Al Bon Pastor, com quan va ser creat al 1929, és un barri d'acollida on arriben els que busquen un futur millor, al 1929 i ara, i com a molts dels nostres barris també estan venint nous veïns.

ALENCOP és una cooperativa impulsada per alguns d'aquests nous veïns, en aquest cas vinguts de l'Àfrica, que que s'han auto organitzat per poder tenir un treball digne i un futur millor. Creiem que hem de seguir donant suport a iniciatives sociolaborals i econòmiques que millorin les condicions de treball i vida dels veïns del barri.

Potser en aquests moments d'incertesa el cooperativisme com a forma de sortida laboral corresponsable i amb vincles i responsabilitats socials amb la societat, i per tant amb el barri, podria ser una alternativa que faci fructificar altres projectes, ja veurem.

Publicació de Cooperativa La Fàbric@, en el marc del programa d'*Acompanyament en el reallotjament de les Cases Barates del Bon Pastor* del Pla de Barris de Baró de Viver-Bon Pastor, i dins del marc del foment del cooperativisme de la XES Sant Andreu.

Text: Aritz García Gómez, La Fabric@

Maquetació: Arianna Vindici, La Fabric@

Fotografies cedides per Pepín. Arxiu Fotogràfic col·lectiu del taller de fotografia de La Luciernaga dirigit per V. Ceballos, A. Fernández Calahorro, A. López Hernández.

LA FÀBRIC@

Amb la col·laboració de:

Amb el suport de:

Ajuntament de Barcelona